

Tas Latweefchu draugs.

1844. 7. September.

36ta lappa.

J a u n a s s i n n a s.

Is Pehterburges. Augsti zeenigs Keisers irr pawehlejis, lai dohd wehl pahr weenu gaddu, kã lihds 1843schu gaddu irr bijis, brihw, rahzinu fehklas, mag-gonũ fehklas un zittas lihdsigas fehklas, kos ekji is dohd, un tulla likkumõs naw minnetas, bes tulla zittas semmẽs west.

No Pehtera, ta pirma, lai keem lihds taggad pa wissu Kreewu walsti ja u a sto n reises eedsihwotaji irr skaititi. Pirmu reisi likke Pehters, tas pirmajs, pats 1722trã gaddã fawus appalschneekus skaitiht; un atraddahs 14 millioni zilweku. Ohteru reisi likke keisereene Elisabet 1742trã gaddã skaitiht; tad atraddahs 16 millioni zilweku; ta ka pa scheem 20 gaddeem eedsihwotaji pa 2 millioneem bija waitrojusches. Dretschu reif atkal Elisabet 1762trã gaddã likke skaitiht; tad atraddahs 19 millioni zilweku, ta ka nu pa scheem 20 gaddeem laudis pa 3 millioneem bija waitrojusches. Zettortu reisi pawehleja keisereene Kattihne, ta ohtera, 1782trã gaddã, lai skaitoht winnas appalschneekus, un luhk, atraddahs 28 millioni, ta ka laudis nu atkal pehs 20 gaddeem jau pa 9 millioneem bija waitrojusches. Veektu reisi ta patte keisereene atkal 1796trã gaddã likke laudis is skaitiht; tad atradde 36 millionus. Nu bija jau pahr 14 gaddeem laudis pa 8 millioneem waitrojusches. Sesta reise pawehleja Keisers Alekanders 1812trã gaddã is skaitiht eedsihwotajus, bet kad nu tas gads bija karra gads, kos leelu pulku tauschu aprihje, tad laudis warren bija gabjuschĩ mosumã. Bet kad 1815trã gaddã septitã kahrrã atkal tas pats Keisers likke laudis skaitiht, tad jau drihs 45 millioni atraddahs, no kurreem 9 millioni pa 19 gaddeem bija peeauguschĩ. Weidsiht astora reise muhsu taggad dsihwodams un walbidams Keisers 1835trã gaddã pawehleja, lai skaitoht winna appalschneekus, un luhk, atradde, ka jau 55 millioni zilweku tur dsihwosoh, un prohti: bes teem, kos Pohu un Dnanu semmẽ; ta ka atkal pa scheem 20 gaddeem 10 millioni bija peeauguschĩ.

Kad zilweki ar laiwu woi kuggi eet pa juhũ un nahk selgã, tad reiti weens at-rohdahs, kam wehmens ne fahk greesters un kos ne paleek flims, kamehr atkal teef per mallas, woi eeraddinajahs pee tahdas schuhposchanas. Scho flimmibu dokteri nosauz par juhẽ as flimmibu, bet winneem wehl lihds schim ne isdewahs, sahles atrast, kos woi to nodsihtu, woi no ta ahsfargatu. Bet nu patt zekahs Kreewu wihrs, kos leelahs tahs ihse nas sahles atraddis prett scho flimmibu. Winsch awihses zittu

wahrdu starpà arri fakka tà: Man zittkahrt, kad es pa juheu gahju, dauhs blijs ja-
zeefch zaur juhras flimmibu; tomehr, kad 1827tà gaddà dewohs pah'r leddus juheu
us: Waijatsch-fallu, tad es nedohmajoh't atraddu deefgan fpeh'zigu sahli prett scho flim-
mibu. Man to reif fihpols bija feschà un es no ta no nejaufchu nokohdu masu
gabbalinu un to turreju muttè. Drihs es nomanniju, ka man zaur to ne ween palikke
weeglaki, bet ka arri jaunt fpeh'ki nahze; jo fihpota fmaekg dabbuja wirerohku pah'r
juhras, uhdens fmaekku, kas man eewillah's nah'sis; un luhl', tà man wehmens bei-
dsahs. Pah'r wiffu to laiku, kamehr es wehl zellà biju, tik turreju fihpota gabbalinu
muttè, un biju un palikku weffels. Un no tahs reises es 'us wiffem faweem zitteem
juhras zetteem to esmu isprohwejis, ka teefcham palih'ds. Arri pee zitteem zilweeem,
kas man lih'ds bija kuggi, fihpols to paschu fpeh'ku parah'bija.

Is Rihges. Nehz semmes ministera nospreeduma un us muhsu generahl-
gubernatora wehleschanu irr Widsemmes waldischanas-teefa no 17tas Zuhl-deenas
Rihges lassmannu preekschneekam, kas Girards wahrda, par wiina teizameem dar-
beem, fo arri teefas irr apleezinajufchas, sawabus gohda-rakstus likkufe sarakstih't.
Schee raksti, zittu wahrdu starpà, arri fakka tà: Kad 7tà Oktober 1843schà
gaddà weh'tra us juheu ploh'sijah's, un tas Kreewu kuggis Liwonja tik negant
bija fadausih'ts, ka bija ja-dohma, nu patt ar wiffem faweem laudim eefshoh't
dibbenà, — un kad ar aireem wairs ne weena patte laiwa ne spehje no mallas
nah't glah't, tad Rihges lassmannu preekschneeks, Girards wahrda, sawu
paschu dshiwibu ne taupidams, ar to ugguns-kuggi Dihna tatschu tam fadausitam
kuggam tik kuhwu nahze, ka wunsch lih'ds ar faweem lassmannneem tam ar to
leelu laiwu warreja peeekuh't un tàpatt wiffus septiupadesmits kugga-wih'rus, tà arri
to besuh'eri, to lassmanni un kuggineeka fewu laimigi no nahwes isglah't. — Tanni
paschà nakti, 7tai Oktober iseljoht, bija arri oh'ts Kreewu kuggis, Fortuna wahrda,
lih'dsigà nelaimè; jo ta breefmiga weh'tra to arri jau drihs bija fadausijufe tannis bran-
nuds pee bah'ku, tohraa, un kuggineeks, dohmadams kuggi wehl isglah't, tam ma-
stes-koh'kus bija lizzis nozirft. Bet tas ne palih'dseja ne tà un wiffi kugga laudis doh-
maja, ka jau nahwe wiinneem klah't. Tok us kuggineeka simehm dewah's Rihges
lassmannu preekschneeks, lih'ds ar faweem lassmannneem un dascheem Eulenderu ma-
trohscheem sawà leelà glah'schanas-laiwà juhrà, un pah'r sawu paschu dshiwibu ne beh'da-
dams, isglah'te no kugga to kuggineeku paschu, to stuh'manni un 4 matrohschus. —
Schinnis reises, kad Girads tik pulku kauschu no nahwes isglah'te, wi-
nam zitti wihri gohdigi un uszih'tigi pee palih'dsejusch'i, un proht: pee ta kugga For-
tuna wiinam schee wihri bijusch'i lih'ds: tas lassmannu ammata wezzakajs Andreas
Kalinig, tee lassmanni Martin Buttler, Friedrich Gollendorf, Georg
Wilzing, Johann Struppe, Michael Struppe, Martin Junus,
Friedrich Buchholz, Johann Starre un Joachim Kastig, un 6 En-
lenderu matrohschi; un pee ta kugga Liwonja wiinam palih'dsejusch'i schee wihri: tas
lassmannu ammata wezzakajs Johann Butowitsch, un tee lassmanni Friedrich
Gollendorf, Jakob Buchholz, Andreas Sikkne, Jakob Behring,
Georg Buchholz, Johann Struppe, Michael Struppe, Martin Ju-

nus, Friedrich Buchholz, Jakob Falling, Johanu Starre, Karl Silling, Eduard Harmen un Martin Buttler.

Widsemmes leelkungeem un muischneekem të aiskwaffar leela ruunas, deena eefahzahs.

Dagabjuschas mehnescha eefahkumâ gabje të fahdâ deenâ melitina us plawu, gaudsicht pehs sawu wezzaku gohwi. Bet zitta gohws, kas baddiga, nahje behnam wir, fâ un ar raggeem eeplesse tam wehderâ. Ar mohkashm dokceeri winnu atkal isahrstejuschî.

Dagabjuschas zettordeenas waffarâ, kad jau bija tumfchs un laternes us Daugawas tista bija eedesinatâs, nahje jauns wihrs ar smaggu galwinu no wihsnes pee Daugmallas ahâ, un eedohmadams tur patt us tistcu kluht, taisnai no bulwerkes no fahpe, eekritte uhdeni un noslihte. Ne bija nedf kesses, nedf laimwas tuwu, ar fo winnu wehl laikam buhtu warrejuschî isglahbt, ja tik tumfiba buhtu lahwise.

Is Wilnas, Leifchds. Gabje puifis, Iwan Bogdanowitsch, meschâ, fehnes lassibt. Uskritte winnam wilks, bet winsch drohshâ prahâ sagrahbe sawus wadmallas swahrkus, fo bija nokehrbis un kas winnam blakkam pee semmes gulleja. Aptinne ar teem ahtrumâ sawu labbo rohku, un scho, zil stipri ween spehdams, wilksam eebahse rihflê. Ar kreisu rohku winsch to fahchre pee kalta, un labbo rohku tam tik lehntim iswilke no rihfles, ka swahrki wehl palikke eefshâ. Nu fahnehme wilku pee aufim, fahpe tam jahschus muagurâ un fahze pehs glahbschinas. Uffrehje tee wihti, kas ne zil tabt no turrenes meschâ strahdaja, un nokahwe wilku. Puifis spirgis un weffels, bet tik pee labbas rohkas winnam filli plekki, fo wilks, welti puhledamees, swahrkus kohst jaur, laikam ar saweem sohbeem winnam padarrisjîs.

Is Smolenskës pilssehtas, Kreewu semmê. Zetrâ Zuhni tur tuwu, masâ Doretshjes pilssehtâ plohsjahs leela wehtra un pehrkons ruhze warrent. Bet tai paschâ laikâ arri sawada sihme, ugguns blahsma, pee debbes parahdijahs. Bija strahdneeki pee uppmallas, bailodamees no wehtras, eebehguschî fahdâ nammâ. Bet tik fo schee tur pawehni dabbujuschî, ugguns blahsma schahwahs no gaisa semmê, un pa a twehru lohgu istabâ eefshâ. Sapsrahge tur patt gabbalu gabbalds, nospehre weenu no teem strahdneekem, rahwe diwus bakkus is mudreem ahâ, un nammam juntu sweede gaisâ. Sinnams, lohgu glahses flannedamas gabje puschu.

Wehl is Kreewu semmes. Tai gubbermentê Wielta, Delowes aprinkî, tanni zee, mâ, fo nosauz Istobenskoje, dshwo wihrs, wahrâ Ambrosius Romasin, 35 gaddus wezzumâ, tas gan irr neredsligs, bet tatschu ar saweem rohkas darbeem seewu un behruus usturr. Jau no masahm deenahm winnam gaismas peetrubht, bet jau to laik' winsch dewahs us dischleu ammatu, un nu winsch femischki tik sunstigas kastites taifa, ka wiffi redsigt zilweki pahr tahm brishnojahs; jo winsch tahs ne ween itein glihti ap-ehwele, bet arri eefschpuffê ar sinnu un gudribu istaifa. Zitti meistert driht ne warr saprast, ka winsch katru kastiti atkal ar jaunu gudribu istaifa, un probti: tã, ka eefsch katras atrohahs fahdas lahdties, fo zits zilweks ne warr atrast, fam ras wehl naw eerahdichts. Wehl brishnums schi neredsliga wihra irr schis: ka winsch itt labbi probt musihki un ka winnam lohgt labba galwa. Winsch few labbu teefu

semneeku bebrnu irr islassijis, kurreem wansch mahja dseedacht un ar kurreem wansch ifnoswehtdeenâ eet dseedacht basnijâ. To Apustutu darbu grammatu jaunâ testamentê wansch wahrdu pehz wahrda flaita no galwas, un sijnn arri wiffas dseefmas no galwas, fo tik kaut kahdôs swehtkôs basnijâ dseed. Wansch spehle us to sawadu glahses-flaweeri, fo nosauz harmonika, wiffus stillus, fo arri tik weenu paschu reis' irr dsirdejis. Sawus draugus wansch pasihst pee pirma wahrda, fo tee wiinna preekschâ fakka, woi pee wiinna staigafchanas. Sawâ zeemâ wansch arween bes pawaddona un bes speeka eet aplahrt; un kâ wiffi kaudis wiinna mihlo un zeena.

Is Danziges pilsehtas, Pruschu semmê, raksta râ: Kad 12tâ August muhsu tohti mihlohts kchinsch bija reisojis zaur weenu no teem zeemeem, kas pee muhsu pilsehtas peederr, tad tur labba teesa birgeeu sawâ storpâ apnehmahs, kaut gan fahribas beedribu ne eezelt, tatschu us preekschu ne kad un ne kâ brandwihnu ne dsert, un zil ween warredami, us to darbotees, ka arri zitti to paschu apnehmahs. Turflacht katrs no wiinneem arri ifkoneddetâ kahdu masu naudas-dahwanu eemett sawadâschkirstâ, no kurrea wiinni, kad wajjadsehs, zeema nabbageem isdohs schehlastibas. — Warr buht, tik tahdeem nabbageem, kas arri brandwihnu ne mas ne dserr.

Is Parishes. Ne fenn tur ta augstaka mahzitu kauschu beedriba preeksch fcho.gaddu tahs gohda, maksas irr isballijuse; râ patt tahs, kas teem zilwekeem nahkaks, kas kahdu reizamu gudribu isdohmajuschijeb grammatu farakstijuschij, kâ tahs, fo teem zilwekeem isdalla, kas kaut kahdus labbus mihligus darbus irr darrijuschij. Weenu no schahm gohda maksahm preeksch labbeem darbeem dabbuja wihrs kas jau 117 zilwekus irr isglahbis; un ohteru dabbuja zirs, kas teelu pulku zilweku is uhdens isglahbjoht, irr palizis tik wahjisch, fo pats few maisi waitrs ne warr nopelnigt.

Is Sprantschu semmes. Jau zittas reises mehs schinnis lappâs effam stahstijuschij, ka dascheem, wiffwairaf pehrkora: padeb bescheem tahds sawadâs fpehks, ka tee no juhkas jeb esera, woi no uppes uswelk uhdeni pa leelu leelu stabbu us augschu un tad ar weefuli greesch rinkti. Brihscham tahds padebbes, no wehja dsichts, to uswilktu uhdens stabbu wedd lihds pahr semmi, un kur tik eet, ar sawu warrenu spehtu padarra dauds flahdes. Tâ ne fenn irr notizis Sprantschu semmê, tanni aprinkti, fo nosauz Augsch, Rein-aprinkti, ne tahk no Belfohr. pilsehtas. Tas weefulis, ar fo tur uhdens stabs pahr semmi gahje, bija tik sliprs, ka fatrihjinaja basnijas grunt-muheu, un basnijas sehtâ usrahwe kappus. Brihnums bija flatriht, ka faplehtli lihkt, sahrku druppi un zilweku kauli gaisâ danzoja un pehz brijtina mallu mallâs nokritte pee semmes. Teesa gan tuhlin pawehleja, lihkus un kaulus atkal falassihst un swehtitâ weerâ guldinahrt; bet kuresch zilweks pats schahs breefmas dabbuja redseht, tas to gan muhscham ne aismirfih.

(Preekschajâ lappâ drikketajis missejees, tur ne parahbidams, ka 34tas un 35tas lappas pawaddoni ohtrajs gabbals irr schis: kristiga isflaidroschana ta trescha baufla.)

Lihb 6. September pee Rihges irr atnahkuschij 1271 fuggi un aisbraukuschij 1099.

Brihw drikket. No Widsemmes General-gubbernements pusses: Dr. C. E. Napieraky.